

Hol él(j)ünk?

■ Megrögzött városlakóként – csak tegnap jelentettük meg legújabb urbánus könyvünket, a *Valahol van egy várost* (43 szerzővel) –, elkötelezett kolozsváriként (sok év-tizedes helyi tapasztalattal) azt kell megélnem, hogy szülővárosom már nem az, aminek középiskolás vagy egyetemista, sőt Dónát-negyedi felnőtt, ifjú szerkesztő koromban láttam. Persze a belvárost, a visszaszerzett Mikes Kelemen utcát (még ha többször át is nevezték románra) nem lehet elidegeníteni tőlem, a 15-ös számot viselő emeletes ház, tulajdonmegosztásban a Kriza János Néprajzi Társasággal és a Magyar Színház dokumentációs tárával az enyém marad, a miénk, a családé, reményeim szerint hosszú távra. Változhat lakásunk belső beosztása, megújulhat a kert, a múlt-ra ráépülhet szeretetben egy új kisvilág – így együtt ez az otthonom, az otthonunk. Ha viszont kilépünk a házból, a régi élmények az újakkal keverednek, szembesül a jelen a históriával. És ebben nem csupán az van benne, hogy mai sétákon frissen visszatelepedett társamnak nemrég felhúzott vagy új funkciót kapott épületeket mutogathatók, hanem hogy kinnebb merészkedve, gyalog vagy autósan, a földből nemrég kinőtt városnegyedekbe jutunk. Jobban távolodva az egykori városhatártól, a hajdan jelentéktelennek tudott Szászfenes mint Románia legnagyobb faluja (községe) mutatkozik meg, sűrűségében fenyegető tömbháznegyedével. Zilah felé haladva pedig, Kisbács – a nevéből már nyugodtan elhagyhatja a „kis” mennyiségjelzőt. Szucság befogadó, visszafogadó falu lett. Mire eljutok majd Györgyfalvára, kitűnő könyvgrafikusunk felépült házába vendégeskedni, alighanem egy alakuló korszerű kertvárost ismerhetek meg. Szamosfalva egy-egy utcája, Kolozsvár által bekebelezve, már ezt próbálja.

Tágnak a határok. Ami a nagyvilágban réges-rég elindult, nálunk is valósággá válik. Jelentős, jó és rossz különbségekkel. Párizs elővárosairól sokféle hír érkezik, erről a párizsiak tudnak jóval többet, mint mi, tévénezők. A hetvenes évek valamelyikében vagy már nyolcvanban Londonban járva olyan alvóvárosba juthattam el (milliomosok lakják), ahol sorompó zárja el az utat az idegen elől; és sorompón belül, az egyes utcákon beosztással biztosítva a színes változatosságot, más-másfajta virágot ültetnek a csoportokba. A messzi Amerikában – számos honfitársunknak, ismerősnek már nem is olyan messze ez a messze – az évezredforduló táján megtapasztaltam, mit jelent tízezreknek, százezreknek bevonatozni reggelente New Yorkba. Miami környékén viszont szabályos alvóvárosban unatkozhattunk egy nyári napon, helybeli vendéglátónknak ugyanis nem volt saját uszodája, a kihalt házak közt hiába kerestünk bár egy cukrászdát, üzletet; meg kellett várnunk az estét, hogy házigazdáinkkal beautózzunk éjszakai fürdésre Miami tengerpartján.

Sorakoznak időszerűvé lett kérdéseim. Hogyan élnek az agglomeráció elől menekülők itt nálunk? Hogy jutnak be a munkahelyükre? Vagy már a munkahelyek is kezdenek kimenekülni? A távmunka, az internet segít? Vagy ez még errefelé nem hétköznapi valóság? És a gyerekek, az iskolások? A közösségek változó sorsa? Nyer-e a tegnapi falu az értelmiségi be(ki)áradásból?

Látszólag mellékes kérdés: hol él(jen) az író, a művész. Közel a központhoz, ahol a dolgokat (szerkesztőségben, kiadóban, különböző intézményekben) intézni lehet, „venni, eladni”, legalábbis információt? Vagy fontosabb, az egyetlen igazán fontos

maga az alkotás, a hozzárendelt nyugalom, csend, magány? Mátraházát, az akadémiai üdülőt természetesen nem lehet feledni. (2015 májusában ez az érzés új többletet kapott.) A Balaton-közeli Nemesvítán megfordulva, bár szakadó esőben, éjszaka, megéreztek a hely vonzását, a felújított, modernizált régi ház lakóinak erős kötődését. Itt, Kolozsvár-, pontosabban Bánffyhunjad-közelben a zentelki malom, Kalotaszentkirály keleti részén, mindig meggyőz, hol tölthető újra az ember. Megszólított munkatársaink, barátaink erről mesélnek, prózában és versben, a maguk malmát, kertés házát vagy tömbházlakását idézik meg, mások szakemberi tapasztalataikat osztják meg velünk tanulmányban, interjúban. Keressük együtt a régi-új otthonosságot. A választ a mindig újrafogalmazandó kérdésre: hol élünk? hol éljük?

Végül egy irodalomtörténeti gondolat: lassan talán feledésbe vész urbánusok és népiek (magyarok) annyi vitát kavart, politikába fordult szembenállása. Az átalakuló világban legalább ennyi jó legyen.

Kántor Lajos

